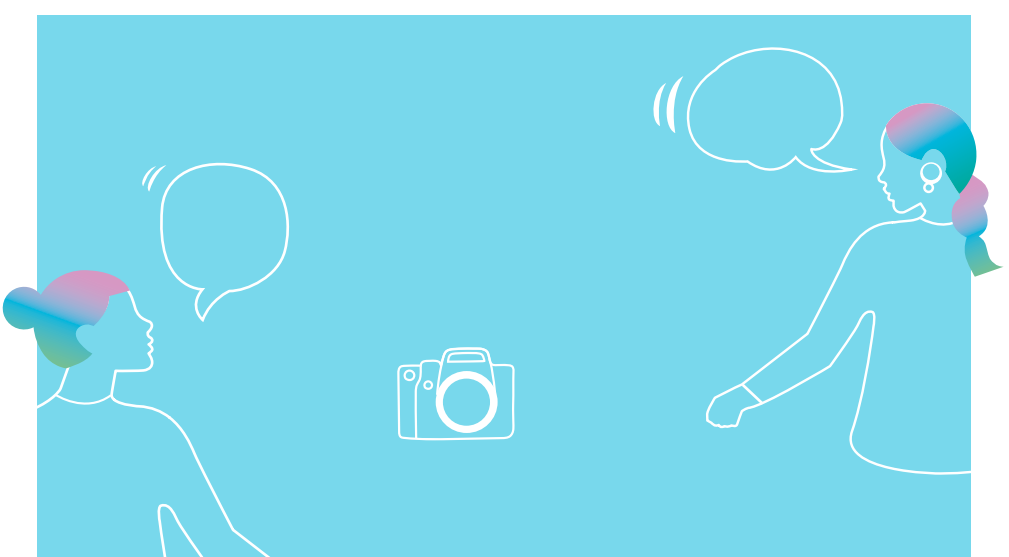

ŽENE I COVID-19 PRIČE KOJE ZNAČE

Konkurs za
fotografiju i priče

European
Union
Kosovo

EUROPE
HOUSE

ŽENE I COVID-19 PRIČE KOJE ZNAČE

Konkurs za
fotografiju i priče

European
Union
Kosovo

EUROPE
HOUSE

Predgovor	4
Uvodna reč	6
Pobednici takmičenja „Covid-19: Žene i njihove priče”	7
1. mesto	8
Arljinda Murtezi	8
2. mesto	10
Adonjeta Zumberi	10
3. mesto	12
Dragana Milosavljević	12
3. mesto	14
Orhideja Reka Šehu	14
Više priča sa konkursa	16
Aljbuljena Krasnići	16
Aljbuljena Uka	17
Arbresh.info	18
Arta Ibiši-Čitaku	19
Barda Sadrija	20
Bojana Minić	21
Brankica Timotijević	22
Ermira Kraja	23
Gentiana Palaska	24
Priča njene majke, od Šehida Miftari	25
Priča bake Fahrije, od Šuhrete Kadriu	26
Sunčica Andrejević	27
Priča Teute Gaši, od Enis Puke	28
Priča Džule Haziri, od Ardiane Muse	29
NVO Žensko Pravo	30
Ostale izvanredne žene tokom pandemije	31
...koje nisu bile deo takmičenja, ali njihovi postupci tokom pandemije su dobri primeri ženske inicijative i vodstva	31
Eljza Ramadani	32
...i kako tokom pandemije nisu zaboravljene lutalice	32
Fljutra Zumi	33
...i kako su glasovi aktivizma važni u teškim vremenima	33
Mrika Nikći	34
...i kako se najmlađa žena na svetu kako bi se popela na Sedam vrhova, pronašla je sebe održavajući kondiciju	34
Dr. Donjeta Plana, Dr. Pranvera Abazi i Dr. Zana Kačaniku	35
...i kako su tri žene upravljale testiranjem u Laboratoriji za molekularnu dijagnostiku	35
Mimoza Kusari	36
...i njena inicijativa za podršku preduzećima koja vode žene pogođene Covid-19	36
Prihvatilišta za žrtve nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja na Kosovu	38
...i kako su radila neometano da bi primile i podržale žrtve tokom pandemije	38
Urednički tim	40

Predgovor

Iako je Covid-19 potresao celo društvo, oni najranjiviji su bili najviše pogođeni. Na samom početku, kada je počela samoizolacija, brze analize rizika širom sveta predviđale su da će žene biti pogođene pandemijom ozbiljnije nego muškarci. Više nasilja i manje prilika da se ono prijavi, gubitak radnih mesta i manje socijalne zaštite, više porodičnih obaveza, više brige oko dece, starijih i bolesnih, kao i više žena na prvim linijama reagovanja, uz rizik

za njihovo zdravlje i život.

Jasno je da bi pandemija mogla da predstavlja korak nazad u razvitku ženskih prava ostvarenih uposlednjim decenijama. Uzeli smo u obzir preusmeravanja resursa za ublažavanje posledica Covid-19, posvećujući određene fondove kako bi se olakšale posledice virusa Covid-19 naročito za žene.

Želeli smo takođe i da podignemo svest o ovom pitanju. Šta se dešava ženama jeste briga čitavog društva, svi moraju da znaju i svako mora da bude uključen. A koji je bolji način da prikazemo kako su žene na Kosovu pogođene pandemijom nego da pustimo žene da same ispričaju svoje priče?

Ovaj konkurs nije samo takmičenje za priču, već i za fotografije. Žiri je to uzeo u obzir kada je donosio svoju odluku. Nije bilo lako, jer je u nadmetanju učestvovalo više od 80 učesnika. Svaka od ovih priča je moćna, dirljiva, a svaka od fotografija je reprezentativna. Neke priče su srećne, neke tužne. Sve u svemu, sve prikazuju otpornost žena na Kosovu u rešavanju izazova koje je donela pandemija.

Među njima, četiri priče su izašle na vrh i ja sam im dodelio nagrade na ceremoniji održanoj u Prištini u novembru mesecu. Radovi Arljinde, Adonjete, Dragane i Orhideje su priče koje su reprezentativni uzorak svih onih koji su učestvovali u takmičenju: transformisale su tugu u sreću, koristile su kreativnost da iskažu poštovanje za stvari koje uzimamo zdravo za gotovo, kao što su porodica, umetnost i priroda; radile su više stvari odjednom, išle su dalje od svojih svakodnevnih poslova i doprinele su svojim zajednicama čak i rizikujući da svoj život ili zdravlje dovedu u opasnost. Ova publikacija prikazuje priče i fotografije njih i nekolicine drugih. Ovde takođe ima žena koje su radile za dobrobit muškaraca i žena na Kosovu na izuzetan način tokom

perioda Covid-19.

Nadam se da ćete uživati!

Ambasador Tomaš Sunjog,
šef kancelarije EU/specijalni
predstavnik EU

**U procesu preusmeravanja sredstava IPA 19 na programe kao odgovor na krizu COVID-19 (EU za otpornost, budžetsku podršku i EU za socijalnu zaštitu), Kancelarija EU na Kosovu posvetila je snažnu pažnju rodnoj ravnopravnosti i značajno se usredsredila na potrebe žena i devojke. Kancelarija EU / EUSR konsultovala je države članice EU, EULEKS, nekoliko donatora, multilateralne partnere kao što su UNWomen (Misija UN-a za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena), druge agencije UN-a i Svetska banka. Konsultovane su i kosovske institucije poput Kancelarije premijera, Ministarstva za lokalnu samoupravu, Ministarstva za evropske integracije i Ministarstvo spoljnih poslova. Građansko društvo koje predstavlja Mreža žena Kosova (MŽK) presudno je doprinelo. Interna kontakt osoba EU za rodnu ravnopravnost i rodni savetnik bili su u potpunosti uključeni u proces. Kao rezultat toga, svi projekti su odobreni sa najmanje jednim glavnim ciljem čiji je cilj rodna ravnopravnost ili osnaživanje žena.*

Uvodna reč

Godina 2020. je svima nama dokazala da bez obzira na planove i snove koje imamo, ponekad stvari krenu drugim pravcem, a mi se moramo prilagoditi.

Žene širom sveta su ove godine morale žrtvovati više, s obzirom na situaciju sa virusom i brze promene koje smo svi doživeli u našim životima. Godine 2020. smo se suočili sa nezamislivim, neshvatljivim, nevidljivim i nismo imali izbora: lišeni smo toliko stvari i na toliko nivoa, ali smo ipak srećni što smo živi i učimo da nikakva sloboda se nikada ne može uzeti zdravo za gotovo.

Sigurni u ovo, Evropska kuća na Kosovu, zajedno sa našim neverovatnim kolegama iz kancelarije EU-a na Kosovu, pokrenula je foto-takmičenje „Covid-19: Žene i Covid“ i pozvala žene i devojke svih starosnih grupa i nacionalnosti koje žive na Kosovu da pošalju svoje najbolje fotografije i priče o prvim danima izolacije. Primili smo oko 100 prijava žena koje su kreativne, koje uglavnom borave kod kuće ili vani u prirodi, baveći se različitim aktivnostima koje nam se često čine tako daleko. U 2020. godini, žene i muškarci, svi smo imali vremena da razmislimo i izlečimo se od nadmoćne životne dinamike i svi smo otkrili da su neke stvari u nama toliko dugo ostale tihe, pa smo se sa njima ponovo povezali.

U ovoj publikaciji je predstavljeno oko 20 prijava koje smo dobili, a gde možete putovati kroz vreme i mesta i otkriti šta su žene na Kosovu radile tokom izolacije i pandemije. Bile su predviđene tri nagrade. Žiri je odabrao četiri žene za pobednice, dve od njih su dobile isti broj poena i dele treće mesto. Njihova imena su: Arljinda Murtezi, Adonjeta Zumberi, Dragana Milosavljević, Orhideja Šehu.

Njima su dodeljene poklon vaučeri na ceremoniji održanoj u Evropskoj kući 26. novembra, kojom je predsedavao ambasador Sunjog. Zbog Covid-19 ograničenja, ceremoniji je mogao prisustvovati samo mali broj ljudi.

Takođe smo uključili i druge žene i moćne društvene inicijative tokom izolacije, kao dokument o životu tokom 2020. godine na Kosovu.

Evropska unija na Kosovu prepoznaje moć žena tokom neviđenih vremena poput ovih i snažno podržava svaku inventivnost ili originalnost koja dolazi od njih. Ovo foto-takmičenje je mnogo više od takmičenja: to je priznanje borbe koju su žene prošle tokom ovih poslednjih meseci, gde predstavljaju presudnu snagu porodice, zajednica i kosovskog društva.

Urednički tim:

Arber Seljmani, Uli Tafaršiku, Rejes Šarl Kuelar, Marija Berišaj-Suljeman, Ereza Velja, Vedat Šehu

Pobednici takmičenja „Covid-19: Žene i njihove priče”

„Očigledno je da uz sva ograničenja kretanja, žene jesu najranjivije i najpogođenije – u porodicama, ali i u društvenom i ekonomskom životu. Dakle, bilo nam je očigledno da moramo da uradimo nešto posebno za žene. Stoga smo odlučili ne samo da finansiramo različite aktivnosti, već i da održimo ovo takmičenje i da javno pokažemo našu podršku ženama.”

Ambasador Sunjog

„Ja sam Arljinda Murtezi, majka sam petoro dece i živim u Kosovo Polju. Sama se brinem o svojoj deci i zarađujem malo od prodaje rukotvorina kroz biznis koji sam otvorila.

Kada je započela pandemija, nisam imala priliku da prodajem svoje rukotvorine. S obzirom da imam razvijene veštine krojenja, shvatila sam da bi bilo dobro da pomognem svojoj zajednici šivenjem maski za višekratnu upotrebu. Neko je predložio

da ih prodam, ali zašto ja da postanem milioner kada se susedi razbole? Ove maske sam besplatno delila po svom komšiluku. Ponosna sam što sam učinila tako nešto za čovečanstvo.

Rado obavljam ovaj posao i drago mi je što se slučajevi Covid-19 nisu proširili u mom komšiluku. Time sam doprinela zdravlju svojih komšija. Takođe mi je drago što sam imala priliku da i druge žene naučim da šiju maske.”

1. mesto

Arljinda Murtezi

2. mesto

Adonjeta Zumberi

„U vreme kada je svet stao i sve je promenilo način života, čovečanstvo je nekoliko meseci bilo zatvoreno u svojim domovima, kako bi upoznalo sebe i one oko sebe, gde je svako od nas isprobao način života kako bi savladao ove dane izolacije.

Dok su se ljudi borili sa pandemijom, priroda je ponovo mogla da diše i trijumfovala je usred svega ovoga. A ova veza između tišine ulica i procvata prirode inspirisala me je da stvorim ovu masku ispunjenu prirodom, koja istovremeno nosi

snažnu poruku da čak i u teškim vremenima budućnost cveta. Ovo cveće je ubrano u Butovcu da bi stvorilo ovu masku mog karantina, koju sam zamrzнула fotografijom, koja će takođe biti uspomena za mog sina Uldrita, sa kojim sam, uprkos radnom vremenu u kućnim uslovima, uspela da provedem vrlo kvalitativno vreme koje mi je u okolnostima dinamike mog života skoro nemoguće.

Dišemo sa prirodom, istovremeno brinući o sebi i jedni o drugima!”

„Verujem da je situacija u vezi sa virusom COVID-19 svima teško pala. To sam i osetila na svojim plećima jer sam majka troje dece, medicinska sestra, a uz to vodim privatnu firmu „Miris jutra” gde prodajem razne vrste peciva. Kao medicinska sestra sam videla uplašena lica pacijenata koji na početku nisu znali kako da se ophode prema ovoj neplaniranoj situaciji. U njima sam ipak videla želju za borbom, a posebno je ta borba bila izražena kod mojih kolega, lekara i medicinskih sestara. Zaista smo dali sve od sebe da ljudima ulijemo sigurnost i nadu da će ovo brzo proći, ali ipak ih pozivajući na odgovornost poštovanja epidemioloških mera.

Nakon tog napornog posla, vraćala bih se kući gde bi me čekao posao oko moje male pekare. To je svakako bio jedan od mojih načina da ljude učinim srećnim u ovim teškim vremenima.

Nadam se da sam kroz ulogu majke, medicinske sestre i vođe jedne male firme, dala svoj doprinos da ljudi bolje osećaju tokom ove teške situacije, za koju se nadamo da će ubrzo proći.”

3. mesto

Dragana Milosavljević

3. mesto

Orhideja Reka Šehu

„Biti majka je blagoslov od Boga, ali i ogromna odgovornost. Majka sam troje dece. Iskustvo za vreme pandemije bilo je jedno od najčudnijih u mom životu. Radim kao medicinska sestra u privatnom sektoru, dok moj suprug radi u javnom sektoru, i oboje smo na prvoj liniji fronta. Zajedno sa mojom kolegicom smatrale smo da je neophodno da pokrenemo inicijativu davanja krvi, jer je mnogim ljudima u ovo vreme bila potrebna krv. Zbog situacije sa COVID-19 interesovanje je bilo manje. Događaj je organizovan na vrlo stručan način u

koordinaciji sa Centrom za transfuziju krvi u Prištini. Ovome je doprineo 51 davalac krvi. Situacija se pogoršala kasnije, kada smo suprug i ja bili pozitivni na COVID. Sećam se jedne noći kada sam se probudila sa bolom i otežanim disanjem i želela sam da odem u dečju sobu da ih poslednji put zagrlim, jer sam se osećala kao da preživljavam poslednje trenutke svog života. Noge mi nisu dozvoljavale da se krećem. Ali dobili smo rat, pobedili smo COVID-19. Emocionalno se još uvek nisam oporavila.”

Više priča sa konkursa

Sledi odabrani broj priča žena koje su se prijavile na konkurs

Aljbuljena Krasniči

„Moje dve fotografije pokazuju suočavanje sa dve situacije, mojih napora da promenim atmosferu stresa i panike i da ih pretvorim u volju i kreativnost.

Prva fotografija: to je bio 4. april 2020, dan kada sam pročitala policu knjiga, vreme kada sam tražila različite načine da se rešim monotonije i očaja. Bila sam jedina devojka u kući, živim u porodici satri brata i njihovimsuprugama i deom, kao i svojim ostarelim roditeljima.

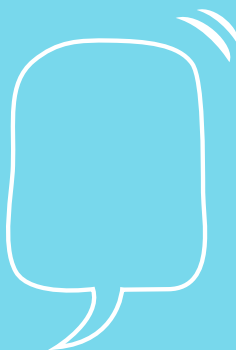
Pre karantina, razmišljala sam o kupovini police za knjige. Međutim, tokom pandemije sam se predomislila; sakupila sam neki alat koji je ostavio otac u dvorištu,, i počela sam da svakog dana radim na polici za knjige. Namerno sam produžavala dane za pravljenje police, što je i probudilo u meni osećaj korisnosti i moju moć da stvorim policu za knjige od daska, eksera i čekića.

Na drugoj fotografiji iza mene su prikazane mašine u fabrici. To je situacija tokom maja, kada sam počela da radim u fabrici hartija u selu Miruša.

Situacija u porodici je svakog dana popimala drugačiju prirodu, braća su bila nezaposlena, roditelji takođe, sada je već sve funkcionisalo drugačije. Ovaj trenutak pokazuje deo mog rada na ublažavanju porodičnih poteškoća i opravdavanje očekivanja koje se odnose na moje univerzitetske obaveze.”

Uka Aljbuljena

„Moja mlađa sestra Aljbuljena je studirala pravo na Master sudijama u Gentu, lepom i dinamičnom gradu punom ljudi sa 250.000 stanovnika i 1,3 miliona posetilaca godišnje. Zbog virusa COVID- 19, ona se zatvorila u sobi, sama sa pet ispita i master tezom koju je trebalo da završi da bi diplomirala. Pošto je ovo bilo prvi put da ona živi daleko od porodice, mi smo je ohrabrivali da se vrati kući jer smo videli da se situacija pogoršava, ali takva jaka kakva jeste, Aljbuljena nije popuštala i odlučila je da ostane u Belgiji.

Rekla nam je da se oseća neverovatno usamljeno jer je u periodu od tri meseca videla oko desetak ljudi, uglavnom radnika u supermarketu gde je kupovala namirnice. Bila je iznervirana zato što je njen omiljeni film „Ja sam legenda“ („I am Legend“) skoro postao njena realnost. Ali, ona je nastavila da uči još vrednije i završila je sve svoje ispite i prijavila je svoju master tezu na vreme. Aljbuljena je diplomirala sa najvišom ocenom i

bila je izabrana za 3 najbolja studenta Univerziteta u Gentu. Na slici, ona proslavlja svoju diplomu ispred zgrade Univerziteta u Gentu, Belgija.

Aljbuljena je najbolji dokaz da čak ni pandemija ne može da zaustavi ženu da ostvari svoje ciljeve.”

Arbresh.info

Shvativši od početka hitnost izveštavanja u realnom vremenu o događajima u vezi sa pandemijom COVID-19, portal arbresh.info formirao je posebnu rubriku „COVID-19“, kroz koju je prenosio informacije iz zemlje, regiona i sveta o suočavanju sa korona virusom.

Osoblje od 30 ljudi, od kojih 20 žena, angažovano je na izradi i praćenju strategije za najprofesionalnije izveštavanje, u početku u vezi sa kapacitetima Kosova za suočavanje, zatim pokrivajući institucije koje su se već bavile identifikovanjem i tretiranjem slučajevima, a kasnije o posledicama u različitim sektorima.

U vreme gotovo potpunog „zatvaranja“, otprilike tri meseca portal arbresh.info angažovao je osoblje sa rotacijom na terenu i radom od kuće.

Posle „opuštanja“ mera, osoblje se vratilo u kancelariju, imajući dovoljno prostora za održavanje distance. Nije bilo smanjenja broja zaposlenih, a niti je planirano, plate su normalno puštane, uprkos kašnjenju Vlade u pomaganju preduzećima, i tekućim problemima sa kojima se suočavamo kada je reč o naplati kompanijama koje se oglašavaju na portalu arbresh.info.

Snabdevanje maski i dezinfekcionih sredstava od početka pandemije nije nedostajalo, dok se čišćenje

kancelarija redovno obavljalo, a njihova dezinfekcija nekoliko puta.

S obzirom da je rad svake od nas bio prilično važan, portal je odlučio da nominuje svo žensko osoblje, u čast njihove posvećenosti informisanju građana, uprkos vanrednim okolnostima.

Novinarke:

1. Aljbina Bajraktari	2. Aljbina Haljiti
3. Ardita Škodra	4. Ardita Zeka
5. Agnesa Čitaku	6. Eljmedina Balaži
7. Eljona Hadžiu	8. Eljvina Sefiu
9. Fitore Hajdari	10. Gita Ljuši
11. Miradije Avdimetaj	12. Razije Redžepi
13. Trina Galjandži	14. Vlora Seljimi
15. Dženeta Pacoli	

Administracija koja je puno pomogla u vezi sa potrebnom dokumentacijom za kretanje, pokrivanjem higijenskih potreba i drugim administrativnim pitanjima.

1. Edona Lumnica	2. Vjosa Suljaj Borovci
3. Ljeunora Krasnići	4. Gentiana Dakaj
5. Aljbina Vucetaj	

Ibiši-Čitaku Arta

„Na svu sreću, moja porodica i ja uživali smo u svakom danu izolacije. Navikavanje na nova pravila nije nam donelo nikakve poteškoće. Zahvalna sam Bogu na potpunom zdravlju i taj smo period maksimalno iskoristili. Važno stanje za sve je kolektivno mentalno zdravlje, koje je u mnogim dimenzijama bilo pogođeno, ali nadam se da ćemo se oporaviti zajedno, podržavajući jedni druge.

Meni je lično bicikl poklon koji mi omogućava da uživam u slobodi i pozvala bih sve da počnu da se bave biciklizmom.

Svima želim zdravlje i prosperitet. Svima želim sve najbolje i dobro zdravlje!”

Sadrinja

Barda

„Odlučili smo da pružimo besplatnu onlajn obuku tokom ovog perioda izolacije, za sve žene i devojke koje su zainteresovane za učešće na obukama, razvoju poslovanja i njihovom osnaživanju. Takođe smo započeli onlajn trening za šivenje.”

Minić Bojana

„Usred celog ovog haosa, ja sam na svet donela dečaka. Da, da, postala majka u 20. godini. Posle teškog, napornog porođaja i dugog oporavka, konačno sam počela uživati u čarima majčinstva, il to je postao moj najdraži haos.”

Brankica Timošević

„Kao neko ko voli da putuje, odlučila sam da se prijavim za razmenu u Portugal, sa tim što tamo ne bih išla klasično na fakultet nego bih radila praksu. Prihvatili su me i otišla sam početkom februara, kad je pandemija bila bez velikih pompi u javnosti.

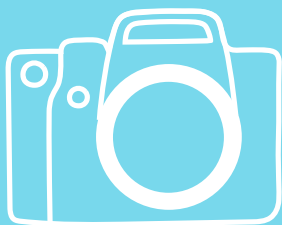
Do polovine marta sam uživala u životu u Portu, upoznavala nove ljude sa svih strana sveta i obilazila grad. Kada je polovinom marta krenulo vanredno stanje u Portugalu nisu postajala ograničenja kretanja, tako da sam vreme iskoristila za duge šetnje pored mora, i na čistom vazduhu, kada bih završila sa obavezama oko fakulteta i pisanja diplomskog ispita. Vreme je prolazilo sporije nego inače, ali obaveze oko diplomskog ispita, izveštaja sa prakse, kao odradjivanja prakse na fakultetu u Portu su činile da sve ide lakše, dok je tu bilo i spremanje stana i hrane.

Pandemija je poremetila mnogo toga, vezano za fakultet, boravak u

Portugalu, povratak kući koji je se pretvorio u pravu malu avanturu od dva dana putovanja. Ali sve je proteklo u nekom redu, iako smo se svi plašili, i stigla sam bezbedno kući, i diplomirala krajem juna, što je bio jedan od lepših događaja tokom pandemije i vanrednog stanja.”

Kraja Erмира

„Na fotografiji stojim sa majkom koja boluje od raka. Moja molitva tog aprila bila je da bude bela godina poput ovog snega koji je pao, jer smo pored stresa zbog pandemije mnogo propatili i ispaštali. U tom trenutku, moja majka je trebalo da radi TC snimak, marker tumora, alisve je bilo zatvoreno, i provela sam svaki minut svog života u pandemiji misleći da će mi majka umreti zbog nedostatka lečenja.”

„Na drugoj fotografiji ista briga, ali uz malo opuštenije mere, vratila nam se nada u život. Posle mnogih angažovanja i velikog truda uspeli smo da bar vidimo majku sa smeškom na licu.”

„Majka je tokom pandemije primila ciklus hemoterapije, bila je preumorna. Crvena krvna zrnca dosta su opala, i otišli smo u Prevalac na nekoliko dana za majkin oporavak. Ova situacija je bila loše iskustvo za našu porodicu.”

Gentiana

Palaska

Dan u karantinu

„Majka se i dalje budi pre 7 sati ujutru. Svet još uvek stoji, vreme je manje primetno i shvatljivo nego ikada, a ipak, majka se i dalje budi pre 7 sati ujutru.

Majka kuva čaj ujutru, započinje svoj rad što je moguće ranije, pa čeka da se mi ostali probudimo. Grad je u neuobičajenoj tišini, ptice se pojavljuju tu i tamo, dok mi posmatramo listove kako se formiraju i cvetaju, a naši unutrašnji svetovi se spajaju u jedan od svih tih sati provedenih zajedno, svi mi ovde, pomažući, radeći, učeći, ponovo učeći da volimo i budemo voljeni za uzvrat. Otac se budi malo kasnije, vredno radi i izbacuje šale i izgleda kao da vremena, nekad skupocene robe, sada nekim čudom ima u izobilju.

Majka sprema doručak, ručak, večeru, održava nas sa očima preplavljenim ljubavlju i srcem na mestu za sve vreme koje smo dobili da ga provedemo zajedno. Vremena virusa COVID-19, mada stresna, čudna, iscrpljujuća, ipak su učinila da se vreme uspori i da ljudi promišljaju, kao što smo mi radili za stolom za ručavanje koji smo pretvorili u malo ostrvo svega što je važno, skupoceno i beskrajno.”

Priča njene majke

„Kada je počelo zatvaranje u kuće, ostala sam sama, odlazeći iz mog stana u Prištini jednom nedeljno da bih išla u kupovinu namirnica. Deo moje porodice živi u Prizrenu, dok moj brat doktor i njegova supruga žive u Turskoj. Jedna od mojih sestara radi u apoteci, što znači da je ona radnik sa suštinski važnim radni mestom sve vreme. Video pozivi su bili naš način komuniciranja duže od dva meseca. Bila sam željna domaće pite, ali nisam imala dovoljno hrabrosti da uđem u pekaru i kupim malo pite (takozvani burek).

Prvi put kada sam otišla u Prizren, moja mama je napravila najukusniju pitu koju sam ikada probala. Takođe je obezbedila da uvek bude dovoljno odgovarajuće hrane da bi moja sestra održavala imunitet jer je bila izložena potencijalno inficiranim ljudima koji dolaze da kupuju lekove. Period kada

smo bili zatvoreni u kuće nas je zbližio i pokazao nam je da je ostajanje u vezi sa porodicom čak i kada nisu fizički prisutni najvažnija stvar, a i ponovno okupljanje se mnogo više ceni.

Pokazivanje ljubavi nije samo da se kaže rečima, već su tu takode i mali gestovi i akcije, što uključuje i to da budemo odgovorni i da poštujemo mere zaštite. To znači da brinete i mislite na ljude koji su vam najdraži. Da cenimo svaki momenat koji provodimo zajedno i da u međuvremenu ostajemo u kontaktu i na daljinu.”

Šuhrete Kadriu

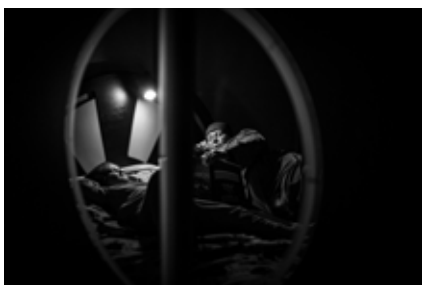

Priča bake Fahrije

„Ovo je majka Fahrija. Staro i umorno lice, ne umorno od pandemije već od tuge. Izgubila je supruga Ajfera upravo od virusa COVID-19, 16. jula 2020. Sada je njena životna priča drugačija jer nema deo nje koji je pratio 37 godina.

Tokom svog života, Fahrijin suprug radio je u ovoj prodavnici, radnja „Besiana“. Sada, majka Fahrija čeka kupce, poštujući mere, izdržavajući i nastavljajući put koji je ostavio njen suprug... da izdržava porodicu prihodima prodavnice i brine o drugima. Pokušava da dočeka kupce kao što je to činio Ajfer, s puno ljubavi i poštovanjem.

Majku Fahriju, virus COVID-19 ostavio ju je samu u njenom krevetu. Ali Ajra, moja ćerka, odlučila je da baku ne ostavi samu. Sada nešto čitaju, pre nego što Ajra zatvori oči i sanja o svetu prepunom boja, a majka Fahrija sanja sastanak na onom svetu sa svojim suprugom, kojeg je toliko volela...”

Andrejević Sunčica

„Nije mi do toga”. Za svaku od fotografija reakcija je bila ista. Zato protagonistkinja na fotografijama gotovo nikada ne deluje spontano. I nije spontana. Fotografisanje joj dosađuje, ali veruje da neke situacije moraju i treba da se dokumentuju.

Fotografije koje sam odabrala za ovaj konkurs pokazala sam i prijateljici sa fotografija. Razgovarali smo o tome kako bih mogla da ih opišem.

Šta se promenilo – pitala sam je.

Odgovor je bio – sve.

„Počevši od toga da smo dva i po meseca proveli unutar svojih stanova, kuća... Neko će reći da to nije tako strašno. Ali teško je kada znaš da nešto ne smeš, da je zabranjeno i zapitaš se – šta je sa onima koji ne zarađuju, šta je sa onima koji žive od socijalne pomoći, kako oni preživljavaju? Dodaj na to vesti. Svakog dana broj zaraženih, preminulih... Svakog dana. Otud i svakodnevni strah,” pojasnila je.

Veruje da će posledice “nove normalnosti” i stalnog insistiranja na “socijalnoj” distanci, a ne fizičkoj, tek da budu vidljive.

Meseci introspekcije, da li kroz čitanje knjiga, posmatranje drugih, ili sebe – to je ono što je zapravo na fotografijama. Dugotrajno zagledanje u sebe nikome ne može istinski da prija. Možda i zato protagonistkinja fotografija nije spontana.”

Enis Puka

Priča Teute Gaši

„Ovo je Teuta Gaši, novinarka sa Kosova. Tokom izolacije, ona i mnoge njene kolegice radile su bez prestanka. Bile su ugrožene, a ugrozile su i druge, i sve ovo da bi se informisali ljudi i zadržala pozitivna energija u svima nama.

Novinarstvo je profesija, izazov čak i u normalnim situacijama, ali tokom

izolacije došlo je do suočavanja sa nezapamćenom i teškom situacijom.

Fotografija prikazuje kako Teuta obavlja neke od svojih terenskih poslova, vodi intervjue sa ljudima (emisije i dokumentarne filmove), uvek poštujući mere zaštite koje je postavila vlada. Uprkos situaciji i opasnosti, ovi projekti su rezultirali uspehom.

Teuta i žene njene profesije prednjačile su u borbi protiv pandemije samo da bi građani u svojim domovima znali i zaštitili se od Covid-19. Novinari su, pored profesionalnog rada, imali i posla kod kuće u svojim domaćinstvima, kako bi pomogli članovima porodice mentalno, finansijski, ali i brinući o njima.”

Muse Ardiane

Priča Džule Haziri

„Ovo je tetka Džulja (Džulja Haziri), najvrednija žena koju sam ikada poznavala. Po zanimanju je krojačica i takođe sekretarica u Kancelariji za nestala lica u Mitrovici.

Uočavajući ekonomsku situaciju u našem društvu, pogoršanu posebno tokom pandemije, kada je čak i nošenje maske bilo obavezno, moja tetka je počela da šije besplatne maske za sve građane koji nisu mogli da ih priušte sebi i svojim porodicama. Ova njena inicijativa naterala je mnoge žene poput nje da se pridruže i pomognu svaka na svoj način u postizanju ovog cilja.

Sav ovaj posao započela je dobrovoljno i sa svim svojim potrošnim materijalom. Do sada je uspela da sašije oko 1700 maski koje su sve podeljene građanima. Za mene, kao mladu devojkicu na Kosovu, ovo me je nateralo da razmislim da ne treba svaki posao obavljati radi finansijske dobiti.

Ona je inspirisala mnoge druge žene i pokazala je da snažna žena ne samo da može sama uspeti, već može i pomoći drugima i uticati na razvoj društva.”

„Slika prikazuje majku i maloletnog sina koji su se ponovo našli zajedno posle 37 dana razdvojenosti tokom perioda zatvaranja u stanove zbog virusa Covid-19.

Dete je bilo u poseti svojoj porodici u Srbiji kad su granice zatvorene i kada je nametnut obavezni karantin u Studentskom centru u Prištini. Nakon 34 dana pokušavanja da nađu rešenje i da ponovo bude zajedno sa svojim sinom, Dragana Rašić, majka deteta i osoba koja je preživela porodično nasilje, bila je upućena u NVO Žensko pravo u Severnoj Mitrovici od strane policijskog službenika iz istog mesta koji se bavi porodičnim nasiljem (PN), zbog složenosti slučaja. Nakon što je saslušala slučaj, Tijana Simić LaValley iz ove organizacije kontaktirala je odgovorne organe vlasti, kao i žene

koje su na poziciji odlučivanja, da pomognu da se reši ovaj problem. Među njima je i pukovnik Aferdita Miculovci (Micullovc), komandir Policijske stanice Južna Mitrovica. Kroz efikasnu saradnju sa pukovnikom Miculovci i brz odgovor od OCMIA, majka i dete su se posle 37 dana ponovo sastali na graničnom prelazu Jarinje.

Ova priča je odličan primer od kakve su vitalne važnosti organizacije na čijem su čelu žene i same žene na pozicijama odlučivanja, kao i saradnja između NVO i institucija. U momentu ponovnog susreta, i kosovski i srpski policajci, koji su bili prisutni, su skoro zaplakali, poželevši dečaku vreme sa njegovom majkom bez virusa Covid-19.”

OSTALE IZVANREDNE ŽENE TOKOM PANDEMIJE

...koje nisu bile
deo takmičenja,
ali njihovi postupci
tokom pandemije su
dobri primeri ženske
inicijative i vođstva.

Eliza Ramadani

...i kako tokom pandemije nisu zaboravljene lualice

„Pandemija i karantin (izolacija građana) doneli su mnoge promene u živote ljudi, ali očigledno i u život kućnih ljubimaca, ali posebno za životinje lualice na Kosovu.

Na početku karantina zbog koronavirusa, lualicama na Kosovu nedostajalo je hrane, jer nije bilo otpadaka iz restorana i nije bilo ljudi na ulici koji bi ih hranili. Mnogi aktivisti i fabrika hrane „Poppins“ (koja je donirala stotine kilograma hrane za kućne ljubimce) organizovali su i hranili pse i mačke lualice. U sklopu organizacije koju predstavljam (Fondacija za prava životinja) uložili smo mnogo napora da nahranimo životinje na ulici zajedno sa nekim volonterima; uputili smo zahtev MUP-u (Ministarstvu unutrašnjih poslova) da se određenom broju aktivista izda

dozvola za kretanje, tako da mogu u bilo koje vreme da izađu i brinu o uličnim životinjama.

Ono što je takođe veoma važno, u vreme pandemije, organizacija je uspela da spasi neke pse koji su držani za borbe, a takođe smo obavili inspeksijske posete državnom projektu kastracije i sterilizacije pasa širom Republike Kosovo, kojim je upravljala Agencija za hranu i veterinu.

Vredi napomenuti da je organizacija koju vodim pokrenula kampanju podizanja svesti za kućne ljubimce i Covid-19, jer je na Kosovu (i u nekim delovima sveta) pogrešno shvaćeno da kućni ljubici mogu preneti koronavirus. Naravno, ovo nije bila istina (potvrđeno od SZO-a), i našom kampanjom podizanja svesti uspeali smo da izbegnemo brojna napuštanja kućnih ljubimaca na ulicama.”

...i kako su glasovi aktivizma važni u teškim vremenima

„Tokom vremena pandemije, vlade širom sveta su obezbedile da se zašтите i podrže njihovi građani u veoma teškom vremenu za čovečanstvo, ali na Kosovu smo, nažalost, moralo da se bavimo još jednom nepravdom. Doživeli smo pad vlade, u vreme pandemije.

Morala sam da podignem svoj glas nekako, jer smo mi građani glasali za promenu, a sada smo izmanipulisani. Vezivanjem poveza preko očiju na statuama naših heroja, želela sam da iskažem naš gnev i razočaranost realnošću. Ipak, žena koja je u našoj istoriji dobila najviše glasova kao kandidatkinja za mesto premijera bila je odgurnuta od strane patrijarhata. Još koliko vremena ćemo mi žene morati da budemo gurane u stranu i da nam se osporavaju jednaka prava u ovoj zemlji?

Tokom pandemije, Vodopadi i park Miruša bili su uništeni projektom opštine Klina. Bez ekološke dozvole i bez javne rasprave, nešto je sagrađeno u spomeniku prirode koji je međunarodno zaštićen od strane IUCN. Moj aktivizam tokom pandemije dao je nadu za promenu i izražavanje, i ako budemo stajali zajedno mi možemo da pokrenemo mnoga pitanja i da ih promenimo, nije lako baviti se ovakvim temama u ovo teško vreme. Ja sam samohrana majka koja radi puno radno vreme, koje mi donosi hranu na sto i krov nad

glavom i preuzimam sve porodične zadatke na svoja leđa. Istovremeno, emocionalno je teško ne odustajati od aktivizma. Ne planiram da odustanem dokle god živim ovde, čućete moj glas kao riku lavice.”

Mrika Nikči

...i kako se najmlađa žena na svetu kako bi se popela na Sedam vrhova, pronašla je sebe održavajući kondiciju

„Ne možemo reći da je dan uobičajen u karantinu, ali svaki put kada sebe nađemo u nekoj drugačijoj situaciji u životu, pokušavamo da se prilagodimo.

Tako i ja, iz potpuno drugačije situacije od pre godinu dana – tokom koje sam se, zajedno sa ocem, popela na

najviše vrhove sedam kontinenata, sa danima punim aktivnosti, napora i žrtvovanja, pandemija mi je donela dane sa puno slobodnog vremena, ali ne sa toliko prilika da nastavim da se penjem na nove planine kao što sam i planirala.

Videvši da se pandemija ne bliži kraju, polako sam nastavila svoje aktivnosti u okviru mogućnosti koje preporučuje NIJZK-a. Svakog jutra, kao i uvek, uprkos pandemijskoj situaciji u kojoj se nalazimo, kod kuće radim vežbe istezanja koje primenjujem oko sat vremena. Potom nastavljam sa obavezama koje imam u vezi sa studijama i nastavljam da radim posao koji treba obaviti tokom dana. Vredno sam radila na planiranju ostvarenja ciljeva i planova za budućnost, brinula sam više nego ikad o svom fizičkom i mentalnom zdravlju.

Zdrava ishrana i vežbanje bili su deo moje rutine, kao i uvek. Bilo je i pravo vreme da maksimalno izdvojim vremena za moju porodicu.”

Dr. Donjeta Plana, Dr. Pranvera Abazi i Dr. Zana Kačaniku

...i kako su tri žene upravljale testiranjem u Laboratoriji za molekularnu dijagnostiku

„Početak 2020. godine zatekao nas je u posmatranju širenja virusa u različitim državama i zastrašujuće slike u medijima, nadajući se da nećemo doživeti istu situaciju.

Iako smo pohađale specijalizaciju u različitim zemljama, uključujući Kosovo, ovo je za nas bilo novo iskustvo – u februaru kada smo započeli testiranje prvih sumnjivih uzoraka SARS CoV-2, do tada nepoznatog virusa.

Sa sve većom potražnjom za testiranjem, mobilisali smo se sa malo raspoloživih kapaciteta, za samo jednu svrhu: testiranje svih uzoraka koje bi primili u Laboratoriju za molekularnu dijagnostiku u Nacionalnom institutu za javno zdravlje Kosova.

Rad u laboratoriji bio je izuzetno naporan za mikrobiologe, a to se još više otežavalo nedostatkom specifične opreme, smanjenim brojem osoblja, produženim radnim vremenom, načinom rada sa dodatnom zaštitnom opremom i dr.

Odgovornost koju smo imali bila je daleko veća od straha, stresa i neprestanog posla. Uz malo sna,

neredovnu ishranu i promenljiv način života, ali voljni da pružimo pomoć i doprinesemo našoj zemlji, naš glavni cilj bili su najbrži rezultati testova za sve građane Kosova bez razlike.”

Mimoza Kusari

...i njena inicijativa za podršku preduzećima koja vode žene pogođene Covid-19

Kao i u svakom drugom aspektu, žene u biznisu su tokom pandemije Covida-19 pogođene drugačije od muškaraca. Poslanica Mimoza Kusari gaji dugu tradiciju borbe za prava žena i rodnu ravnopravnost, posebno za prava žena na radnom mestu. Upravo je ona ta koja je u prethodnom skupštinskom sazivu predložila rodnu kvotu za žene u odborima korporacija, uključujući i akcionarska društva. To je učinila uprkos otporu mnogih, uključujući političke predstavnike i neke ljude u poslovnoj zajednici. Međutim, ona je uspela da angažuje druge poslanice i da ubedi Skupštinu.

Bilo je očigledno da tokom pandemije ona neće ostati pasivna. Prepoznajući situaciju koja je pogodila brojne firme, koje vode žene, ona je usredsredila svoju energiju na to da učini sve što je u njenoj moći da pomogne. Kao članica Odbora za budžet i Odbora za ekonomski razvoj Skupštine Kosova,

imala je naprednu ideju da predloži Skupštini dodeljivanje posebnog budžetskog koda namenjenog za pomoć preduzećima koja vode ili koja su u vlasništvu žena, a koja su pogođena ekonomskom krizom izazvanom Covidom-19. Naporu su podrazumevali vraćanje predloga na ponovno razmatranje ili stavljanje na ponovno glasanje. Imala je istaknute saveznike kao što su predsednica Skupštine i druge poslanice, koje su joj pomogle u ubeđivanju različitih političkih grupa. Čak je morala da opravda svoju inicijativu tako što ju je uporedila sa drugim troškovima, poput onih izdvojenih za odbranu, kako bi ostali poslanici shvatili da je to što ona predlaže razumno i srazmerno: Da pomoć¹ pružena kroz šemu grantova predviđena za ekonomski oporavak tokom Covida-19 dopre podjednako, kako do muškaraca tako i do žena preduzetnika. Na kraju je Skupština usvojila inicijativu komotnom višestranačkom većinom, koja je uključivala i većinu poslanika iz reda nevećinskih zajednica.

Predložena mera važiće ne samo ove godine, već i ubuduće, imajući u vidu da će poseban budžetski kod ostati i u narednim budžetskim godinama. U praksi to znači najmanje 400.000 evra u budžetu za 2021. godinu, iz šeme grantova u iznosu od jednog (1) miliona evra, namenjenih privrednim subjektima koje predvode žene. Dalje, debata u Skupštini i argumenti dati tokom iste, pomogli su vladi da se otarasi straha i da se založi za prava žena i rodnu ravnopravnost. Inicijativa gospođe Kusari pokrenula je još

jednu naprednu meru koju je Vlada Kosova preduzela. Naime, oktobra 2020. godine, na inicijativu Agencije za rodnu ravnopravnost, Vlada Kosova usvojila je plan za sprovođenje Programa ekonomskog oporavka, koji predviđa izdvajanje sume od dva (2) miliona evra za rešavanje izazova rodne dimenzije, koje je stvorio Covid-19.

Činjenica je da afirmativne mere u korist manje zastupljenih, generalno žena, nije uvek lako razumeti. One se nikada ne smatraju prioritetom. Čini

se da nikada nije pravi trenutak za njih. Kao što kaže i sama gospoda Kusari, u politici „Ako čekate pravi trenutak da uvedete promenu, do te promene neće nikada doći. Promena boli, čak i ako ide nabolje, jer ljudi uglavnom vole status quo i ne žele da budu deo promena“. Međutim, kriza izazvana Covidom-19 nam je pomogla da shvatimo da čak i u vreme neizvesnosti, uvek ima prostora da se nešto promeni nabolje.

Prihvatilišta za žrtve nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja na Kosovu

...i kako su radila neometano da bi primile i podržale žrtve tokom pandemije

Brze procene širom sveta pokazale su da će žrtve nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja biti posebno pod uticajem pandemije Covid-19. Mere koje je nametnula Vlada Kosova obuhvatile su period zatvaranja između 12. marta i 31. maja. To je značilo da su se mnoge žene našle zatvorene sa svojim zlostavljačima. Izolacija i finansijska zavisnost može da dodatnu moć i kontrolu počinocu, a postoji i bojazan da bi broj smrtnih slučajeva mogao da se poveća.

Pekara u skloništu u Đakovici

Vlada Kosova je pokazala važan stepen zabrinutosti. Žrtve nasilja u porodici su 15. aprila izuzete od ograničenja kretanja koje je uvela Vlada. Međutim, Agencija za rodnu ravnopravnost, organizacije građanskog društva za žene i međunarodne organizacije, uključujući i EULEX, ukazale su na

zabrinutost povodom toga koliko bi žrtvama moglo da bude teško da prijave slučajeve i koliko bi dobro funkcionisao redovan sistem zaštite tokom zatvaranja.

Reagujući na tu zabrinutost, Ministarstvo zdravlja je 24. aprila 2020. godine izdalo saopštenje o uvođenju namenskog prostora u „Studentskom centru“ Univerziteta u Prištini, u kom bi žrtve nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja mogle da se stave u karantin pre slanja u redovna prihvatilišta. Otada funkcioniše privremeno prihvatilište. Žrtve se smeštaju tamo i ne šalju se u redovna prihvatilišta dok se ne utvrdi da nemaju Covid-19.

Dobijaju redovne usluge od Službe za zastupanje žrtava i od Centra za socijalni rad. Mreža žena Kosova koordiniše pristup uslugama, uključujući psihološku i pravnu pomoć. Saopštenje je kasnije izmenjeno tako da se žrtvama iz nevećinskih zajednica da prilika da se smeste u Inkluzivni centar za žene u Novom Brdu, ako im je to lagodnije.

Urednički tim

Autori:

Arber Seljmani, Uli Tafaršiku
Evropska kuća

Saradnici:

Rejes Šarle Kuelar, Marija
Berišaj-Suljejsmani
specijalni predstavnik EU

Urednici:

Ereza Velja, Vedat Šehu
Evropska kuća

Dizajn:

Genta Šabani
Evropska kuća

ŽENE I COVID-19 PRIČE KOJE ZNAČE

Prepoznavanje žena
i njihovih izazova za vreme
trajanja pandemije Covid-19!

European
Union
Kosovo

EUROPE
HOUSE